

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 24. oktobra 1857.

Kostí dober gnoj.

Za vsako deželo je velika škoda, da se mlini za kostí mleti tako poredkoma nahajajo. Kostí se sicer z največjo skerbjo pobera, in v današnjih dneh tako rekoč psom, ki imajo že od njega dni do njih prirojeno pravico, iz gobca pulijo — pa ne, da bi se pri nas mlele in v moko pode-lovale, s katero bi se dale njive gnojiti in v bolji stan pripravljati; ampak se pošiljajo le v ptuje dežele, in pešica košene moke, katero iz ptujih mlinov nazaj dobivamo, nam ni v stanu nadomestiti gnoja, kterega bi imeli, če bi iz dežele izpeljane kostí v domačih mlinih somlevali in moko za gnoj po domačih njivah razsipali, po katerih bi veliko veliko rodovitnije postale. Da je pa gnoj iz kostí za razne rastline koristen, posebno pa za mnogoverstne žitne plemen, so do zdaj storjene skušnje dovolj poterdile. V pepelu takih rastlin, ki so na njivi prirastle, kateri se je s košenim gnojem gnojilo, se fosfor nahaja, in fosfor je za rastlinstvo neobhodno potreben, kterega se pa v kosteh veliko dobi.

Kar rastlinje fosfora za svojo rast potrebuje, ga iz zemlje dobiva. Po rastlinah zahaja fosfor v živinsko truplo in se potem od tukaj v kostí zaplodi. Kar ga pa kostí za svojo rast ne porabijo, se po scanji s trupel oceja, po tem takem je v scanji tudi fosfor. Namesti da bi kmetovavei kostí skupej spravljali, jih kakorkoli drobi li ali mleli in ž njimi svoje polja gnojili, od kterega gnojenja bi gotovo, kakor so sèm ter tje po raznih deželah storjene skušnje že dovolj razodele, bogate pridelke od svojega polja dobivali, jih le v ptuje kraje pošiljamo ali k večjemu v špodium so-žigamo. Na Angležkem je polje, kjer so vse skozi na njive žito na žito sejali, in jih premalo s fosfornim gnojem zboljševali, (hlevnega gnoja tako niso rabili kakor mu gré) tako oslabeledo in shujšalo, da ni več rodilo, kakor je včasih rodilo. Ko so pa angležki kmetovavci nadlogo svojega poljá speznali in uzrok zvedili, od kod da izvira, so začeli po vsih krajih kostí zbirati, na Angležko voziti in ondi mleti, in polja s košeno moko gnojiti. In žito jim raste kakor bi mu coprali, in od tačas, kar so Angleži zvedili, kakošno moč ima košena moka za poljsko rast, dobivajo iz polja pridelkov, da je veselje, in ne medlé in ne hirajo, kakor se po naših njivah tako pogostoma nahaja.

Iz tega se vidi, da so kostí za gnoj tako koristne, da jih ne moremo prehvaliti. So pa vendar kostí vedno le samo poboljšek za njivo, po kterem se moč živinskega gnoja povzdiguje. Poglavitna stvar za zemljo je in ostane hlevni gnoj, ker v gnoji so vsi deli redivni, kosti pa tako rekoč le bolj po enem, namreč po fosforu. Zato pa mora kmetovavec z gnojem in gnojnico z vso skerbjo ravnati, da mu bosta več pridelka donášala. Kdor ima gnojnišče prav napravljeno in gnojnico na pravem prostoru, ta bo z velikim dobičkom zraven hlevnega gnoja tudi s košeno moko svoje njive gnoji, in če bo tako ravnal, bo gotovo dobro opravil; on je skušen kmetovavec in vreden očitne hvale. Kdor pa gnoj pusti, da se v luži utopi, ali pa da ga sonce prepeka; kdor pusti, da se gnojnica po vasi raz-liva in poti in potoke gnoji — in kdor košeno moko v nemar puša, je sam svoj zapravljevec.

Gospodarske skušnje.

(Odvaditi konje, da ne grizejo). Vzemi kos zmerdljivega mesa in podraži konja, ki popada, da te bo hotel vgrizniti; pri ti prli mu pomoli pred gobec meso, da va-nj vgrizne. Pravijo, da to gotovo pomaga, ker meso že samo po sebi je konju zoperno, potem pa še smrad.

Kakošne meje je imela Kranjska v raznih časih.

Spisal P. Hieinger.

Da se o vprašanji zastran imena kranjske ali krajnske zemlje ne govori nepristojno, se mora pomniti, da njene meje niso bile vsaki čas enake; v začetku ni obsegla nobene celine, ampak le dele raznih dežel, pozneje se je odlečila posebna stran kakor jedro, krog kterega so se prirašali drugi deli, sčasoma, s koncom srednjega veka, so se kranjski mejniki dalje raztegnili, in z nar novejšim časom so se zopet na tesneje umaknili.

1. Kranjska v starem času.

Pred prihodom Rimljanov so bili v severni strani sedanje kranjske zemlje naseljeni Tavriščani in Noričani, v južno-izhodni Panonci, in v južno-zahodni Japodi in Karni. Stari Herodot je znal samo Sigine to stran veneških ali juliskih hribov, in Venete unstran tega gorovja (Terpsich c. 9.). Za prvimi rimskimi cesarji so se meje tako ločile, da je bila na zahodni strani juliskih planin Istria in Karnia, na izhodni pa Norikum in Panonia. Istria in Karnio je delila Vipava, Soča in Timav, Panonio in Norikum pa cetsko gorovje, ki se je končevalo ravno med Emono ali Ljubljano, po videsu v Šmarni gori in v hribih, ki so med Loko in Verhniko. Ti mejniki se razodevajo nekoliko iz Plinia (Hist. nat. l. III. c. 22. 27. 28.), Strabona (Geogr. l. V. VII.), nar bolj pa iz Ptolomeja (Geogr. l. II. c. 14. 15. l. III. c. 1.). Bolj na drobno so razloženi pri Linhartu (Versuch einer Geschichte von Krain, I. Bd.) in v sporočilih kranjskega zgodovinskega društva (Mittheil. des hist. Vereins f. Krain, l. 1855, str. 33 in 77). Po takem je spadala gorenska stran razun Ljubljane k Noriku, dolenska stran z Ljubljano in z delom notranske krog Verhnike, Cerknice in Loža k Panonii, Pivka in Vipava k Istrii, in Idria h Karnii. Za poznejimi rimskimi cesarji se je Emona in vès svet med Hrušico in Trojanami potegnil k Italii, ali prav za prav k provincii Venecie in Istrie; del Panonie v Savskem porečji pa se je klical za Savio, Norikum pa je utegnil svoje mejnike ravno na sedanje kranjske konfine v Severji. To je jasno po Herodianu, ki Emono imenuje prvo italijansko mesto od panonske strani (Hist. rom. l. VII. c. 8.), po Jeruzalemskem potopisu, ki stavi italijanske in noriške mejnike na postajo Adrant in Trojane (Mansio Adrante, fines Italiae et Norici), in po naznavi razdelitvi rimskega cesarstva, ki jo je izdal Panvin (Notitia imperii romani occidentalis et orientalis). Po takem se je gorenska stran, Ljubljanska, Verh-